

28 . Alba Iulia | Punct: B-dul Republicii (SC Q1 AUTO SRL) [Apulum II] | Anul: 2004

Anul: 2004

Cod RAN: 1026.12

Perioade: Antichitate, Evul Mediu

Epoci: Epoca romană timpurie, Epoca medievală timpurie, Evul Mediu

Categorii sit: Domestic, Religios, ritual și funerar

Autori: Marius Mihai Ciută, Aurel Dragotă

Instituții: Universitatea "1 Decembrie 1918", Alba Iulia, Universitatea "Lucian Blaga", Sibiu

Raport

În luna octombrie a anului 2004, ca urmare a solicitării din partea DCCPCN Alba, am primit documentația necesară pentru efectuarea cercetării arheologice preventive asupra unei parcele aflate în intravilanului orașului Alba Iulia, strada Republicii, în vederea construirii sediului central al firmei SC "Q1 AUTO" SRL, (proprietarul acesteia fiind dl. Florin Iosa), proiectul vizând o suprafață de aprox. 180 m², areal constructibil (fără subsol). Până la momentul debutului cercetărilor arheologice, terenul concesionat de societatea amintită a fost ocupat de parcare amenajată a Stadionului Municipal Alba Iulia (spații verzi, alternate cu porțiuni de pătură de asfalt). Deoarece din arealul imediat înconjurător al zonei respective proveneau o serie de descoperiri arheologice realizate în urma unor cercetări similare de descărcare de sarcină arheologică și erau cunoscute o serie de stațiuni cu depuneri respectiv obiective de interes arheologic ("Stația de Salvare", "OMV", "Profi" etc.- necropole de epocă romană și medievală; structuri de locuire medieval timpurie), situația a necesitat efectuarea unei cercetări preventive, respectiv a unei săpături de descărcare de sarcină arheologică. Aceasta a fost efectuată, în urma semnării contractului nr. 6, de firma S.C. Cliiconsult S.A. Sibiu și proprietarul terenului (beneficiarul lucrării), d-l Florin Iosa.

Lucrările s-au efectuat, în perioada 18-27 noiembrie 2004, pe baza autorizației emise de Direcția Monumente Istorice și Muzeu, din cadrul MCC (nr. înreg. 6586/12.11.2004), fiind coordonate de responsabilul cercetării arheologice preventive, dr. Marius-Mihai Ciută (Univ. Alba Iulia). Din informațiile dobândite în urma documentării prealabile, dar și a discuțiilor purtate cu diverși arheologi de la Muzeul Național al Unirii, în anii '60 și '70 unele complexe de locuit, aparținând epocii medievale, au fost cercetate în imediata apropiere a parcelei aflate în atenție, datele provenite în urma acestor cercetări lipsind însă din Repertoriul Arheologic al Județului Alba1.

Zona cercetată se află pe terasa întinsă a platoului Cetății Alba Iulia, spre NNE, în intravilanul orașului, la extremitatea nordică a teritoriului vechiului oraș Apulum. Pentru o localizare mai precisă precizăm faptul că punctul investigat se află la: aprox. 35-40 m spre E de centrul intersecției B-dului Republicii cu Calea Moșilor (ce face legătura cu valea Ampoiului, Zlatna, Abrud, Cămpeni); la 25-20 m spre E de Stația de benzină OMV; la 50 m spre SE de magazinul Profi; la 80 m spre N de Direcția Județeană de Agricultură Alba; la 20 m V de poarta a II-a și gardul Stadionului Municipal Alba Iulia; la cca. 100 m spre SV de Bazinul Olimpic al Orașului. Din studiul hărților mai vechi, am constatat că în imediata apropiere a parcelei a existat calea ferată îngustă (mocănița), ce făcea legătura cu orașul Zlatna precum și un drum mai vechi (sec. XVIII-XIX), defaectat.

Din punct de vedere topografic, în conformitate cu datele expertizei geologice și topografice și a măsurătorilor efectuate din punctul de stație 176 (cu ajutorul aparatului THEO 020a în sistemul de proiecție Stereo 70), parcela prezintă următoarele coordonate: 12°32'11" față de Catedrala Catolică, 07°54'21" față de Moara Bălcescu.

Parcela are o formă complexă, compusă dintr-o porțiune dreptunghiulară (11x5 m), cu laturile lungi orientate N-S, la care se adaugă, spre V, un semicerc complet, lipit cu diametrul său maxim (18 m, raza de 9

m) de latura vestică a dreptunghiului și al cărui centru corespunde cu mijlocul laturii vestice (5,50 m) a patrulaterului. Suprafața totală a parcelei însuma astfel aprox. 180 m².

Înainte de demararea lucrărilor arheologice propriu-zise, am constatat că o anumită porțiune a parcelei (mai precis cea determinată de semicercul cu raza de 9 m) este traversată, pe direcția NV-SE, pe o lungime de peste 15 m, de un canal colector, dezafectat, aflat la o adâncime de aprox. 1,5 m, cu o lățime de peste 1,5 m. Arealul corespunzător ductului acestuia a fost, prin urmare, exclus din atenția cercetărilor noastre, deoarece el dovedea distrugerea oricăror potențiale structuri sau depuneri de interes arheologic.

În anii precedenți (1998-2003), în arealul aflat în imediata apropiere a perimetrului supus atenției noastre au fost efectuate repetate cercetări preventive și de salvare, în scopul eliberării de sarcină arheologică a zonelor unde au fost construite două obiective comerciale (benzinăria OMV respectiv magazinul Profi). Acestea au relevat existența unor necropole succesive, ce încep în epoca romană și continuă până în sec. X-XI. Din rapoartele publicate, reieșea că pe latura dinspre NE a terenului descărcat al OMV mormintele erau foarte rare sau chiar lipseau, fie ca urmare a unor intervenții moderne și contemporane, ce au distrus contextele arheologice, fie ca surprinderii a limitei, firești, a necropolelor.

Documentarea prealabilă s-a concretizat prin studiul rapoartelor realizate anterior în urma lucrărilor similare în arealul apropiat și deplasarea (cercetarea de teren) în vederea familiarizării cu arealul și pozițiile descoperirilor anterioare. Trebuie să menționăm cu această ocazie faptul că pe arealul imediat învecinat (la aprox. 30 m spre V se află stația de benzină "OMV", iar la aprox. 60 m spre NV se află magazinul "Profi") au fost efectuate, în anii precedenți (1998-2003), săpături succesive de descărcare de sarcină arheologică de către specialiști ai MNUAI și ai DCCPCN Alba.

Conform informațiilor obținute în urma documentației, se aprecia faptul că în arealul aflat în atenția noastră era posibilă surprinderea margini estice și nord-estice a necropolelor (romană sau medievală) dar și a unor locurii medievale timpurii. Necropola medievală timpurie ("Stația de Salvare"), aparținând sec. VIII-XI și cercetată sistematic între anii 1980-1984, se află la o distanță de 100 de m spre S-SV de punctul, ce face obiectul raportului de față².

La momentul deplasării la fața locului, proprietarul terenului (asistat de topograf) procedase la trasarea limitelor spațiului vizat pentru construcție. S-a decis săparea integrală a porțiunii dreptunghiulare, prin intermediul unei secțiuni-suprafețe (SI = 5x11 m), și executarea unei noi secțiuni (SII = 2x11 m), paralel cu prima, prin lăsarea unui martor de 0,4 m între ele. Strategia de săpătură a fost decisă (influențată) de morfologia parcelei, de prezența canalului de drenaj mai sus menționat, precum și de prezența a doi ploi de mari dimensiuni (aflați în partea nordică a parcelei, în imediata apropiere a trotuarului B-dului Republicii, tăiați la momentul demarării lucrărilor arheologice), ai căror rădăcini ar fi împiedicat desfășurarea săpăturii arheologice.

SI/2004 - Încă de la bun început, datorită situației în care secțiunea-suprafață era traversată, pe diagonală, din colțul de NE spre cel de SV, de o bandă de bitum (cale de acces, drum), a fost necesară îndepărtarea acesteia cu ajutorul mijloacelor adecvate (excavator), astufel încât limita verticală superioară al unității de cercetare a prezentat diferențe de nivel de cca. 0,3 m, vizibilă în cadrul fotografiilor realizate. În zonele în care se aflau spațiile verzi, s-a procedat la îndepărtarea stratului considerat, convențional, "stratul vegetal", în scopul egalizării nivelului de pornire al săpăturii. După îndepărtarea stratului vegetal, din colțurile de SE și cel de NV (unde exista acest nivel) cu o grosime de aprox. 0,3-0,35 m, acesta s-a dovedit a fi sărac în materiale de factură arheologică. Fragmente de cărămizi, fragmente de vase ceramice, pigmenți specifici de certă proveniență romană, sunt elementele de factură arheologică descoperite în acest strat. Poziția lor, în mod sigur deranjată, secundară, dovedește faptul că nu este vorba de un nivel de locuire sau de structuri "in situ". Cel mai probabil, acest strat de pământ, de culoare brun-roșcată, sfărâmicioasă, bogat în humus, acoperit de iarbă, reprezintă un nivel recent de umplere, cu pământ provenit din perimetru. În aceeași direcție pledează și două cărămizi fragmentare romane, suprapuse în mod aleatoriu, care ar fi putut să aparțină unui sarcofag de epocă romană, distrus în urma îndreptării terenului.

Următorul nivel de săpare a reprezentat îndepărtarea "patului" de pietriș și nisip (griblură) al benzii de bitum, în special în jumătatea nordică a suprafeței. În jumătatea sudică, stratul de pământ de umplutură s-a dovedit a fi mai gros, de aprox. 0,4-0,5 m desprinzându-se ușor (clivând aproape) de stratul de pietriș, aflat

imediat sub el, dovedind, și prin această proprietate faptul că este vorba de o tasare artificială, antropică, de dată recentă. Stratul de pietriș de sub banda de bitum, tasat la rândul său, de o duritate și consistență deosebită, s-a dovedit a coborâ, ușor, spre S, astfel că pe profilul de S al secțiunii limita sa superioară s-a surprins la adâncimea de cca. -0,5 m. După cum era de așteptat, în acest nivel nu au fost descoperit nici un material arheologic. La acest nivel, aproape de extremitatea sudică s-au conturat, pornind din limita superioară a stratului compact de pietriș, două gropi (G1 și G2) cu dimensiuni diferite (G1 = 1,5 m diametru; G2 = 1 m diametru), și forme relativ circulare. Prima dintre ele a fost surprinsă în întregime în vreme ce cea de a doua a fost surprinsă intrând în profilul de sud al secțiunii-suprafață. La golirea lor, după cum preciza nivelul de pornire, au fost surprinse materiale specifice (pietre de paviment, materiale de construcție, fire metalice izolate, fragmente de plastic, elemente metalice oxidate) de proveniență contemporană.

Sub nivelul de pietriș, s-a conturat, la adâncimea de -0,5 m, un strat de culoare închisă, negru-verzui cu nuanțe roșcate, deosebit de compact, argilos, specific zonelor în care apa a staționat multă vreme (turbăriilor și mlaștinilor). Grosime acestui strat, în cuprinsul căruia nu a fost surprins nici un material arheologic, dovedind lipsa oricărei intervenții antropice, diferă, de la -0,4 și chiar -0,5 m în zona de N a profilului estic, la -0,2 și chiar -0,1 m în jumătatea sudică a aceluiași profil, din cauza lentilei de pietriș compact care, după cum aminteam anterior, coboară în această direcție.

După adâncirea sub acest nivel, la adâncimea de aprox. -0,9-0,95 m, pe aproape toată suprafața secțiunii s-a relevat un strat de culoare tot mai deschisă, mai consistent, compact, lutos, în cuprinsul căruia nu au fost descoperite materiale arheologice, pentru ca la 1 m adâncime acesta să devină total galben la culoare, lipsit total de materiale arheologice, considerat de noi sterilul arheologic, loessoid. Pentru o imagine clară a stratigrafiei, în primele carouri ale secțiunii (cele din jumătatea nordică) s-a procedat la adâncirea și în acest strat, chiar dacă el nu a furnizat absolut nici un material. În treimea sudică a suprafeței, datorită "coborârii" lentilei de pietriș, stratul negru de deasupra sterilului se subțiază considerabil, astfel că lentila de pietriș se adâncește până la contactul direct cu sterilul, galben, loessoid. Adâncirea prin urmărirea lentilei de pietriș a dovedit că aceasta depășește în adâncime stratul steril arheologic, astfel că am considerat inutilă continuarea săpăturii în această unitate de cercetare.

La ora actuală, judecând după evoluția lentilei de pietriș, considerăm că aceasta poate să reprezinte amenajarea drumului de sec. XIX-XX, dezafectat de lucrările de amenajare (prin nivelare, tăierea depunerilor, tasare) a parcurii Stadionului, toate depunerile de deasupra ei fiind de epocă contemporană dar care conțin și structuri de epocă romană antrenate de lama buldozerelor și împinse pentru a "umple" spațiile verzi. Altfel spus, parcela suprapune, pe o suprafață relativ mare, structuri moderne și contemporane ce au afectat potențialele structuri antice și/ sau medievale.

SII/2004 - Paralel cu secțiunea-suprafață SI, a fost executată, lăsându-se un martor de 0,4 m, o nouă unitate de control și informare stratigrafică. Cu dimensiunile de 11x2 m, aceasta a avut același scop, de a releva prezența în succesiunile stratigrafice prezente urmele unor intervenții antropice. Prin succesiunile sale de depuneri de tip pedologic și de amenajări antropice contemporane, a dovedit similitudini până la identitate cu cele din suprafața I.

Sub stratul de umplutură reprezentat de pământul de culoare brun-roșcată cu materiale arheologice sporadice, de proveniență romană, deranjate din contextul lor inițial (0-0,3 m), se prezintă stratul de pietriș și nisip al benzii de bitum, cu materiale contemporane (-0,3-0,5 m, pe alocuri lipsește), urmat de stratul negru-verzui specific mlaștinilor, care, de la adâncimea de -0,9 m se transformă, treptat, în depunere loessoidă, compactă, sterilă arheologic la rândul ei. Nici în această secțiune nu a fost detectată nici o structură sau depunere de interes arheologic.

Suprafața cercetată (săpată) sistematic a fost astfel de aprox. 77 m² (prin adăugarea suprafeței martorului ea poate fi evaluată la cca 83 m²). Dacă la aceasta se adaugă suprafața afectată de canal (cca. 22,5 m²), ajungem la o suprafață totală "investigată" și "descărcată" de sarcină a ajuns astfel la aprox. 106 m², poate chiar mai mult, reprezentând peste 60% din suprafața totală a parcelei.

Arealul a reprezentat în diferite epoci o zonă ușor mlaștinoasă, fapt confirmat de consistența lutoasă, glodoasă a solului. Aspectul deosebit de plan al terasei, aflată la poalele dealului Mamut, a favorizat astfel de

fenomene în urma cărora apele meteorice au putut avea caracterul de permanență. Singurele urme de locuire umană sesizată în cadrul acestei parcele este cea din epoca romană. Din păcate depunerile aparținând acestei epoci, conținând potențiale morminte, au fost puternic afectate de lucrările edilitare, desfășurate de-a lungul ultimelor decenii. Singurele vestigii rămase neatrinse sunt reprezentate de tălpile de fundații în cazul unor ziduri sau de complexe adâncite, ca în cazul celui descoperit în secțiunea III, ce poate fi interpretat ca un posibil loc de depozitare a reziduurilor provenite de la construcții dezafectate.

Stratigrafia generală a perimetrului descărcat de sarcină istorică se prezintă astfel:

-0–0,3 (0,35) m, strat puternic afectat de lucrări edilitare, culoare neagră-brun închisă, sol lutos, consistent, în amestec cu lentile de pietriș și nisip, provenite din amenajările păturii de asfalt. Materialul arheologic sporadic, atipic, în poziție secundară (fragmente ceramice, fragmente de tegulae, foarte puține), aparține epocii romane;

-0,3–0,6 m, strat deranjat de lucrările edilitare, de culoare deschisă, pietriș și nisip, ce nu conține materiale arheologice; în jumătatea sudică a secțiunii I a fost surprinsă o lentilă groasă, gălbuie, compactă, dură de pietriș amestecat cu nisip, ce constituia, probabil, "patul" unui drum mai vechi;

-0,6 (0,65)–0,9 m, strat de culoare gradată, dinspre brun închis spre brun și apoi gălbui, sol cu o consistență deosebită, tasat, lipsit de materiale arheologice;

-0,9–0,95 m limita superioară a stratului de culoare galbenă, de consistență lutoasă, steril arheologic.

În ceea ce privește gropile respectiv șanțul, descoperite în SI/2004, funcționalitatea lor ne este încă neclară. Este cert însă faptul că ele sunt de factură contemporană.

Rezultatele cercetării arheologice preventive din perimetrul proiectatului sediu al SC "Q1 Auto" SRL, dovedesc faptul că aceasta, deși se află în imediata apropiere a marginilor nordice ale orașului roman respectiv al locuirilor medievale, probabil în zona periferică a necropolelor din respectivele epoci (cercetate anterior), nu prezintă depuneri de interes arheologic. Chiar dacă în acest areal ar fi existat morminte, acestea au fost distruse, total, de lucrările (terasările, nivelările) efectuate cu ocazia construirii Stadionului Municipal, respectiv a parcerii din zona sa vestică. Înclinăm să credem însă că astfel de complexe, totuși, nu au existat, iar parcela s-a aflat în afara necropolelor (romană și/ sau medievală) deoarece stratul de pământ negru de deasupra sterilului arheologic (în cazul, firește, în care el nu este, la rândul lui, rezultatul unei operațiuni de nivelare – fiind adus astfel din altă parte – ipoteză care este însă, la rândul ei, greu de crezut), deși afectat în partea sa superioară, ar fi putut păstra în partea sa inferioară urme ale unor astfel de complexe adâncite, urme nedetectate însă de cercetarea arheologică.

Informații suplimentare online

[Raportul 3053 din cronica.cimec.ro](http://raportul3053.din.cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.folosind.Mapserver.Cimec.ro)
